

tur. Mendacium quippe mobilis naturæ nota est. Adde huc, quod si per alium Deus decipere homines potest, & per se quoque idem poterit efficere. Cætera siquidem mala, quæ pœnam habent a culpa disiunctam, Deus dare, & per ministros, & sine ministris per se ipse potest. Atque ut semel finiam, si Deus mentiri posset, merito etiam nos formidare poterimus, an fuerit aliquando mentitus. At nullus est, inquit, formidandi locus: cum ex potentia ordinaria constet, Deum non posse mentiri. Belle id quidem: sed cum hoc nisi per revelationem constare nequeat, qui scire possumus, an illa ipsa revelatione Deus potentia sua absoluta fuerit abusus? Ut enim apud Augustinum est, (20) *quomodo credendum est ei, qui putet quandoque esse mentiendum? Nam & forte tunc mentitur, cum precipit ut ei credamus.* Perit ergo, ni ita sit, sacrarum literarum certitudo. Præterquamquod apud Philosophos tam evidens est, Deum non mentiri, quam esse tum optimum, tum sapientissimum, ac proinde nec fallere, nec falli posse. Nihil autem interesse, an per se ipse id efficiat, an per ministros suos. Etenim nec purissima veritas est, cui quoquomodo est vel falsitas, vel fallacia permixta, nec summa intelligitur, qua maiorem aliam cogitamus. Veracior autem is esset, qui nec per se, nec per alium, quam qui per alium fallere posset. Ita divina veritate firmiter posita, & rationum, ac testimoniorum certitudine corroborata, non aliud superest, nisi ut adversariorum argumenta diluamus.

CAPVT IV.

Vbi argumenta cap. secundi diluuntur.

AD primum igitur argumentum non est Theologorum una, & simplex responsio. Sunt enim qui pie graviter-

(20) *Libr. contra Mendac. cap. 4. & 18. Et de Mendac. cap. 8.*

terque contendant, (1) Abraham non esse mentitum. Non enim, ut aiunt, contra id quod mente gerebat locutus est. Quin filium credidit protinus suscitandum: quemadmodum Apostolus (2) videtur in hæc verba tradere. *Fide obtulit Abraham Isaac cum tentaretur, & unigenitum offerebat, in quo suscepit repromissiones: arbitrans, quia & a mortuis suscitare potens est Deus.* Sunt alii contra, (3) quibus ego vehementer assentior, qui admittunt quidem Abraham, ea ratione fuisse mentitum, quod contra mentem dissimulandi causa locutus est: prophetasse autem, quia dixit verum, quod tunc scilicet ignorabat. Id namque Ambrosii verba præ se ferunt. De primo igitur argumento satis dictum est. Deinceps, ut erat propositum, & de reliquis dicamus.

Ad secundum Theologi (4) quidem non ignobiles respondent, utique Iacob mentitum fuisse, sed matre consulente, non Deo revelante. At nos, quibus in animo est sanctorum sensa pro nostra quidem virili tueri, multo aliter respondere debemus. Augustinus siquidem in quæstionibus (5) super Genes. Iacob a mendacio excusat. Adducitque in hoc, quod de illo Scriptura dixit, virum simplicem fuisse, hoc est, non fictum, & sine dolo, ut 70. Interpretes converterunt. Sine dolo igitur erat, qui dolum fecisse videtur. Quapropter *in eo loco*, ut ait, *spirituale mysterium cogimur intelligere.* Et 16. lib. de Civit. Dei, (6) *Quis est, inquit, dolus simplicis, quæ fictio non mentientis nisi profundum mysterium veritatis?* Chrysostomus etiam hom. 6. in epist. ad Coloss. & hom. 53. in Gen. sicut Abraham, & Phinees ab homicidio, ita & Iacob (quoniam Deum illi cooperatum esse credit) a mendacio excusat. Excusant etiam Ambrosius lib. 2. de Iacob, & Vita Beata, c. 2. & 3. Innocentius de Divort. cap. gaudemus. Magist. Sent. 3. d. 38. Gratian. 22. quæst. 2. cap. quæritur. Alexand. Alen. 2. part. q. 139. membr. 6. D. Th. 2. 2. q. 110. art. 3. ad 3. Nec vero au-

Tom. I.

C

dien-

(1) *Gabr. 3. d. 38. sequutus est August. sermone primo de immolatione Isaac. Est hic in numero 71. Idem in serm. 72.* (2) *Ad Heb. 11.* (3) *Adrian. quodlib. 1. lib. 2. ad primum princ.* (4) *Scot. 3. d. 38. Caiet. in Gen.* (5) *Quæst. 74.* (6) *Cap. 37.*

diendi sunt, (7) qui putabunt Iacob per revelationem quidem excusari, non ne mentitus sit, sed ne peccarit mentiendo. Quod mendacium, ut aiunt, recte nonnunquam dici potest ex familiari consilio Spiritus Sancti. (8) Quos ego auctores non modo redarguerem, verumetiam quamplurimis argumentis graviter errasse monstrarem, nisi D. Augustinus (9) in eadem causa adversum Priscilianistas accurate elaborasset, atque ita multa disseruisset, ut si labor idem rursus a nobis susciperetur, nihil aliud quam actum ageremus: quod vetatur veteri proverbio. Hos itaque cum sua ista Theologia relinquamus, cum Doctores sancti non modo negent peccasse Iacob, sed astruant etiam, & verum dixisse, & verbis illis prophetasse. (10) Qua in re illud equidem animadverto, maiores nostros, quod perspicuum, & exploratum erat, id latere non potuisse: nempe verba illa Iacob in sensu proprio esse mendacium. Nec esse tamen absurdum, si homo quamlibet iustus, semel aut iterum mentiatur.

Quamobrem cum constanter astruerint Iacob non fuisse mentitum, existimandi sunt peculiare, eisdemque graves causas habuisse, quibus in hanc sententiam inducerentur. Porro quemadmodum per legitimas allegoriarum rationes iustus figura iustorum, iniquus iniquorum est, ita & falsum absurde in typum veritatis assumitur. Scio quæ contra hoc dici possunt; legi enim Divi Gregorii commentaria, in quibus huic regulæ non alligat expositionem suam; legi & Hieron. qui Abacuch. 1. cum spiritum malum per tropologiam convertisset in bonum, *Tropologia*, inquit, *libera est, & his tantum legibus circumscripta, ut pietatem sequatur intelligentia.* Sed hæc longior pugna est, nec huius temporis patitur angustias. Equidem abuti hac libertate nollem, sed mysticos sensus quibusdam potius terminis, lineisque præscribere. Nec enim consentaneum est, nisi a rebus vicinis, & similibus, ut metaphoram, ita & figuram, imaginemque rerum trahi. Quippe cum rem,

quæ

(7) *Gabr. 3. d. 38. q. unic. ad 2. Petr. Alia. 1. sent. quest. 12.*
 (8) *Nec Lyranus ab hac sententia abhorreere videtur.* (9) *In libro de mend. & libr. cont. mend.* (10) *August. cont. mend. cap. 10.*

quæ alterius figura est, eius similitudinem gerere necesse sit. Nec Salomon in peccatis Christi typus erat, sed in pace: nec Iephthe in impietate adversus filiam typus erat Dei, sed in zelo. At D. Th. 2. 2. q. 88. art. 2. ad 2. repugnat. Videtur profecto. Verum iam dixi hic me non agere de liberis allegoriis, sed de his, quæ certa via, & ratione premuntur. Quo sensu nec Hieronymus, nec Thomas locuti sunt. Quæ enim conventio lucis ad tenebras? quid Christo cum Belial, ut per mysticum sensum lucem quidem tenebrarum, Christum vero Belial figuram faciamus? Sed de his plura alio loco opportunius. Nunc, ut ad propositum revertamur, nobis ad certam regulam divinæ scripturæ tractandæ sunt, nec iniquum in eo, quo iniquus est, nec mendacem in eo quo mendax, aut iusti, aut veracis typum faciemus. Quia ergo constat, Iacob tum etiam, cum præripuit fratri benedictionem, gentium fidem prænotasse, consequens fit, ex peculiari Dei procuratore ea omnia, & dicta, & facta futuræ veritatis imaginem habuisse, ac proinde non fuisse mendacia. Quid ergo? verum ne illud est, *Ego sum primogenitus tuus Esau?* Nempe verum est. Est enim & primogenitus secundum carnem, & primogenitus secundum ius. Nam & Apostolus (11) duo filiorum genera exprimit, inquit. *Non omnes qui ex Israel sunt, ii sunt Israëlitæ, nec, qui semen sunt Abrahæ omnes filii: sed qui filii sunt promissionis estimantur in semine.* Et statim: *Non solum autem illa, sed & Rebecca ex uno concubitu, &c.* Et quia maior serviet minori, &c. Paulus itaque semen Abrahæ vocat populum gentium, eundemque fratrem appellat minorem, cui maior erat serviturus. Ut igitur sine mendacio gentium hic populus in fidem iam, & hereditatem Iudæorum susceptus dicere poterat, *Ego sum semen Abrahæ,* (12) ita & Iacob, quoniam ius habebat ad primogenituram, in quam, Deo auctore, fuerat substitutus, vere utique dixit, *Ego sum primogenitus tuus Esau.* Quid? cum Ioannes Baptista Elias a Domino vocatus sit, non natura quidem, sed præcursoris officio: num non & ad eundem quoque modum Iacob, qui hereditario iure fratri suc-

C 2

cef-

(11) *Ad Rom. 9.* (12) *Matt. 12.*

cepsit, se esse Esau sine falsitate potuit asserere? Sed ais. Unde ius hoc Iacob intellexit ad se pertinere? Certe, vel Deo revelante, vel matre instruente, quam Dei familiare consilium habuisse, Genes. 25. cap. traditur. Atque in 2. argumenti confutationem satis multa diximus.

Respon.
ad 3.

Tertium autem, quod ex Esaia testimonio nobis opponitur, D. Th. 2. 2. q. 171. art. 6. ad 2. confutat. Quæ quidem confutatio quoniam proluxa est, nos vero brevitati studemus, non est hic adscribenda. Nam & aliter responderi brevius potest, eiusmodi prophetias, comminatorias esse; sic enim scholastici vocant. Id quoniam prophetæ intelligebant (nam intelligentia opus est in prophetia) minime fallebantur. Quin potius fidei quidem bona suo ministerio functi, existimabant tamen comminationes mutatis posse moribus commutari. (13) Ob eam enim causam Ionas volebat Ninive subversionem prænuntiari, quod divinam putabat misericordiam Ninivitis pœnitentibus esse flectendum. Quocirca in simplicibus eiusmodi denuntiationibus natura rerum, ususque communis eo nos ducit, ut conditionem tacitam subaudiamus. Cuius rei insigne exemplum legitur Gen. cap. 20. ubi Abimelech regem corripiens Dominus his verbis utitur, *Et morieris propter mulierem quam tulisti*. Postquam autem ille excusavit, in hunc modum Dominus locutus est. *Nunc redde viro suo uxorem, & orabit pro te, & vives. Si autem nolueris reddere, scito quod morte morieris*. Vides, ut primo edicto vehementius animum eius concutiat, quo satisfactioni reddat intentum: secundo autem voluntatem liquido suam explicet, qua pœnam denuntiando nihil aliud significat, quam eos se mone-re, quibus vult parcere: nisi quod syllabatim non exprimit, quod intelligere tamen promptum est. Ad tertium itaque argumentum sic responsum esto.

Respon.
ad 4.

Ad quartum autem facile respondetur verbum imperandi non semper aut præceptum, aut consilium secum, sed aliquando etiam permissionem ferre, ut apud Ioannem. (14) *Quod facis, fac citius*, & alio loco Dominus ad Balaam, (15) *Si*

(13) Dan. 10. (14) Ioann. 13. (15) Num. 22.

Si vocare, inquit, *te venerint homines isti, surge, & vade cum eis*. Cui tamen postea Angelus dixit: *Ego veni ut adversarer tibi, quia perversa est via tua*. D. Th. de Malo, q. 3. art. 1. ad 17. Sic igitur dictum est, egredere, & fac: sicque omnino, Deum dedisse spiritum mendacii in ore omnium prophetarum, concedendo scilicet, non iubendo. In quem sensum illud etiam intelligitur, (16) *Et ne nos inducas in tentationem*, & illud forsitan, *Tu Rex Regum es*, (17) *& Deus cœli regnum, & imperium dedit tibi, &c.* & illud. (18) *Non haberes potestatem in me ullam, nisi tibi datum esset desuper*. Atque illud demum, quod pater dicitur filium in manus impiorum tradidisse. Quia vero permissionem ipsam divinam (redeundum est enim ad propositum) qua homo, vel in errorem, vel in culpam inducitur, non ministri boni, sed mali exequuntur, ideo Augustinus asseruit, per ministros malos Deum aliquando decipere. Ac quarto argumento refutando hæc dicta sint modo: nam posterius illud apertiore fortasse via, & ratione refutabimus.

Argumentationi quoque, quæ quinto loco posita est, ita respondeo, Deum non iussisse quidem filiis Israel, ut circumvenirent Ægyptios, sed ut vasa argentea, & aurea peterent commodato. Præcepit vero postea ne accepta vasa redderentur. Id quod facere legitime potuit, tum propter alia, tum his præcipue causis. Vna, quod Ægyptii operarum mercedem Iudæis non reddiderant. Prefferant siquidem eos operibus duris luti, & lateris, omnique famulatu, ut Exodi 1. cap. legitur. Itaque, vel in pace mercedem ab invitis rapere poterunt, quando res alioqui debitas nulla alia erat via repetendi. Altera autem erat causa, quoniam in bello iusto res hostium victoriæ iure auferre poterant. Quemadmodum, & Epiphanius in libro Ancoratus explicuit, & docuit ante Clemens Alexandrinus lib. 1. Stromat. Certe utramque causam e Sapientiæ cap. 10. colligere licet. Priorem ibi, *Et reddidit iustis mercedem laborum suorum*. Posteriores autem ibi, *Ideo iustæ tulerunt spolia impiorum*. Magist. vero Sent. in 3. dist. 37. Iudæos

Respon.
ad 5.

(16) Matt. 6. (17) Dan. 4. (18) Ioann. 19.

dæos affirmat viros optimos nullo modo peccasse : infirmis autem , qui cupiditate quadam Ægyptios fefellere , magis esse illud ut facerent permissum , quam iussum. Quod enim Augustinus dixit , Israelitas iussos esse hostem decipere , id ipse eodem prorsus loco , ac quæstione correxit inquires : *factum est , ut iuberet Deus , vel potius pro illorum cupiditate permetteret.* Pertinet vero ad iustitiam , & veritatem , ut is , qui meretur decipi , decipiatur a Deo quidem concedente , ab homine autem , vel Angelo malo , efficiente. Quos iustitiæ suæ administratos licet Deus severe sane ad vindicandum proferat , non continuo tamen pravi eorum operis causa est. Non enim mox , si quis ab usurario pecunias petit , hominisque perverfi culpa utitur , idem ipse usurarum est auctor. Nec vero difficile videbitur , eadem opera ad Deum , Sathanamque referri : si in uno , eodemque motu actionem , & passionem , res plane diversas , inspiciamus. Hæ namque res duæ faciunt , ut in talibus longe alia sit ratio divinæ , diabolicæque actionis. In calamitate porro sua Iob non solum dæmonis , sed Dei etiam opus recognoscit : quem ea dicit sibi abstulisse , quæ instigante , impellenteque Sathana per Chaldæos fuerant erepta. Etenim , quia passio bona , ac iusta erat , consilium quoque Dei optimum , finisque sanctissimus : in promptu viro Dei fuit , ibi inculpatam Dei operationem agnoscere , ubi hominum , Sathanæque nequitia cum prava sua operatione se prodidit. Hoc video , dum breviter voluerim dicere , dictum a me esse paulo obscurius : sed experiar , & dicam , si poterò , planius. In opere illo malo , & culpa erat , & pœna , actioque prava recte iuncta passioni. Deus igitur illic non erat otiosus : sed eius erat omnino auctor , quod in illo opere erat bonum : ab eo autem erat alienus , quod in illo erat malum. Ita Deus viro sancto camelos abstulit quidem , at non iuste solum , sed benigne. Abstulit & Sathan : at crudeliter , nedum impie Chaldæi quoque abstulerunt : at tum avaræ , tum etiam iniquæ. Nihil ergo est absurdi , si opus idem , quatenus pœna est , ad Deum : quatenus est culpa , ad Sathanam auctorem referamus : ut Sathan , & in culpa agat & in pœna : Deus in pœna agat quidem , at in culpa non agat , sed permittat.

Respon.
ad 6.

Atque hac eadem responsione sextum quoque argumentum

re-

refellitur. Non enim decipit Deus , deceptionem ipsam faciendo , sed permittendo ut fiat. Qua etiam ratione corda & excæcare dicitur , & indurare. Ut Greg. 13. mor. lib. cap. 16. & Th. 3. advers. Gen. cap. 162. docuere. Et Clemens Alex. lib. Strom. 1. explicans illud Matth. 13. *Ideo in parabolis loquor eis , &c.* Non Dominus præbet ignorationem inquit , hoc enim sentire est nefarium , sed ipsam , quæ inerat , prophetice arguit. Sic etiam homines tradit Deus in reprobum sensum , & in passiones ignominia. Dimisit eos , ait , secundum desideria cordis eorum : ibunt in adinventionibus suis. Atque hoc item sensu reliqua testimonia interpretanda sunt. Nam Augustini verba ipse idem August. in lib. de Prædest. & grat. cap. 4. docuit , quomodo accipere debeamus. *Non operatur , inquit , Deus in homine ipsam duritiam cordis. Sed indurare eum dicitur , quem mollire noluerit. Sic etiam excæcare , quem illuminare noluerit , & repellere eum , quem noluerit vocare.* Hactenus ille. Et in libro de articulis sibi falso per Pelagianos impositis , art. 10. eorum opinionem detestatur , qui Deum pravæ cuiusquam , aut voluntatis , aut actionis credunt auctorem , sive excitantem , sive suadentem , sive impellentem peccantium cupiditates. Deus (19) quippe *neminem tentat.* Et rursus , (20) *Non dicas , ille me implanavit.* Et iterum , (21) *Perditio tua Israel , tantummodo in me auxilium tuum.* Et alio loco , (22) *Diligis omnia quæ sunt : & nihil odisti eorum , quæ fecisti.* At odio habet Deus cæcitatem cordis , errorem , obstinationem : cum odio sint Deo impius , (23) & impietas eius. Deus igitur nihil eiusmodi in homine proprie facit : sed tantum iusto iudicio permittit. Nam obstinatio , error animi , ac cæcitas peccata sunt : quæ scilicet in hominibus , si proprietatem verbi sequi volumus , Deus nullo modo operatur. Nisi Melancthonis stultitia placet , (24) qui æque proprium Dei opus Iudæ prodicionem , ac vocationem Pauli esse ait. Verum hic error , non solum scripturæ testimoniis , sed naturæ quoque rationibus manifeste refellitur. Primum enim illa

Au-

(19) *Iacob. 1.* (20) *Eccles. 15.* (21) *Osea 13.* (22) *Sap. II.*
(23) *Sap. 14.* (24) *In annot. ep. ad Rom.*

Augustini ratio expedita est: (25) nullo sapiente auctore aliquem deteriore fieri. Tanta enim culpa est, quæ in sapientem quemvis hominem cadere nequeat. Multo igitur minus, Deo auctore, fiet homo deterior, cum sit Deus quovis homine sapiente præstantior. Illa item eiusdem Augustini causa non est levis. (26) Quod quæ, me auctore fiunt, ea, me volente, & aut suadente, aut consulente, aut imperante fieri necesse est. Nullum autem Dei iustum, rectumque de culpis iudicium futurum esset, si homines Dei voluntate, suasu, consilio, præceptoque peccarent. Plato insuper in secundo de Republ. libro, modis omnibus pugnandum esse ait, ne Deus, qui bonus est, dicatur esse malorum causa. Alioqui secum Deum pugnaturum, qui suis legibus contraria fidei mandaverit. Ita eos civitate extrudi iubet, qui verba illa nefaria dixerint: *Nobis utique perniciofa, ut inquit, sibi que ipsi male consona.* Sed alterius, & loci, & temporis est hanc sive amentiam, sive insaniam refutare. Nunc reliqua perfequamur. Nam, & eis refellendis huius sexti argumenti testimonia apertius explicabuntur.

Respon.
ad 7.

Cum itaque septimo loco obiicitur, Deum esse omnium pœnarum causam, nos certe id negamus: sed earum vere ac proprie causa est, quæ solum pœnæ sunt, non culpæ. Est autem interdum, ut ad Romanos, (27) & ad Theffalonicenses tradit Apostolus, una culpa alterius pœna. Quo casu in pœnam incurrit impius, Deo deferente, non efficiente. At vero Caietanus in illud, (28) *Ecce ego suscito super te malum de domo tua; Est sermo, inquit, non de malo culpa, sed de malo pœna. Deus enim non est auctor peccati ut sic, sed quatenus pœna est peccantis, vel alterius.* Hactenus ille. Et in illud, (29) *Domini præcepit ei, ut malediceret David; Agnoscit, ait, maledictionem illam, quatenus pœnalem, sibi procedere a Deo. Efficit siquidem Deus per Semei maledictionem illam non quatenus erat peccatum, sed quatenus erat pœna ipsius Davidis. Quemadmodum superius*

(25) Lib. 83. quest. 9.3. (26) In lib. de artic. fals. per Pelag. impos. (27) Rom. 1. 2. Theff. 2. (28) 2. Reg. 12. (29) 2. Reg. 16.

rius etiam per os Nathan dixerat, Suscitabo malum de domo tua, non quatenus erat malum culpa, sed pœna. Hactenus etiam ille. Ac posterior hæc sententia quidem faciliore ratione defendi potest, si ea distinctio repetatur, quæ quinto argumento diluendo posita est, in opere uno, eodemque, & actionem considerari, & passionem. Cum autem res temporariæ, salus quoque, & vita auferuntur, passio non modo ex parte Dei iusta est, verum etiam ex parte patientis est bona. Non utilem patienti dico, nam hoc quis dubitet? sed honestam, ac meritoriam, si æquo animo, patienterque feratur. Quia vero quo passio est, eo pœna est: rite, ni fallor, dici potest Deus auctor esse operis mali, non qua est malum culpæ, sed qua est malum pœnæ. Cum enim Aristoteli actio, & passio idem motus sint, (30) illud perinde est, ac si Deum auctorem dicamus esse non malæ actionis, sed bonæ passionis. Cæterum, quando unum peccatum alterius est pœna, res non ita facile expediri potest. Tunc enim, nec actio, nec passio honesta est: sed is qui plectitur, & agendo, & patiando peccat. Ut cum gentes, verbi causa, contumeliis affecerunt corpora sua in semetipsis, & relicto naturali usu turpitudinem naturæ inimicam operati sunt, mercedem, quam oportuit, erroris sui in semetipsis recipientes: nihil omnino illic distinguere possumus, cuius Deum causam asseramus. Sive enim agentes, sive patientes, & quia agebant, & quia patiebantur, utrinque omnino peccabant. Quamobrem Deus nec actionum eiusmodi auctor erat ullo modo, nec passionum. Illud igitur, quod priore loco Caietanus ait, dilutius videtur esse, quam ut consistere in vera Theologia possit, quæ an argutias adeo formales recipiat, ignoro. Si enim Deus auctor peccati est, quatenus est pœna peccantis, omnium pœnarum absolute causa erit, tum etiam cum peccantis culpa posterior culpæ prioris pœna est. Ita erit causa indurationis, cæcitatæ, erroris, earumque passionum, quas ne nominare quidem per verecundiam licet. Et cum causa moralis, de qua in

Tom. I.

D

præ-

(30) 3. Phisic. text. 18.

præsenti sermo est, non agat nisi per voluntatem movens: Deo certe volente, atque adeo vel iubente, vel suadente, vel instigante ea peccata provenienti, quæ in priorum pœnam accidunt. Quæ nimirum omnia & per se sunt falsa perspicue, & inter se vehementer repugnantia. Intellego autem Divum Augustinum lib. contra Iulianum 5. longa oratione contendere, non permissionis tantum, aut patientiæ divinæ esse peccata, sed etiam potentiæ: quum priora videlicet per posteriora puniuntur. Adducit vero in hoc non ea modo testimonia, quæ nos in argumentis attulimus: verum illa etiam, (31) *Miscuit Dominus spiritum vertiginis in medio eius, & errare fecerunt Ægyptum sicut errat ebrius.* Et (32) *Domini sententia fuerat, ut indurarentur corda eorum, & non mererentur ullam clementiam, sicut præceperat Dominus Moysi.* Et, (33) *Non acquievit rex populo, quoniam aversatus fuerat Dominus, ut suscitaret verbum suum, &c.* Loco autem eius, quod nostra translatio habet, *Quoniam aversatus fuerat eum Dominus, 70. transtulerunt, ὅτι παρὰ Κυρίου ἦν ἡ μεταστροφή.* Quæ verba Augustinus ita reddidit, *Quoniam a Domino erat conversio.* Ac recte ille quidem; nam, *μεταστρέφω*, proprie, *converto* est. Huic vero illud etiam simile est, *Convertit cor eorum, ut odirent populum eius, & dolium facerent in servos eius.* (34) Addit denique Augustinus, & illud, quo uno causam videtur obtinere, *In hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam.* Ac protinus, *quem vult indurat.* Volens ergo, indurat Deus. Et posterius, *Quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, &c.* Potentiæ igitur divinæ sunt eiusmodi peccata, quare Deus in his agit etiam, nedum permittit. Confirmat autem hoc, vel maxime, quod, cum David increparet Abisai, (35) qui caput Semei cuperet amputare, *Dimittite*, inquit, *eum: Dominus enim præcepit ei, ut malediceret David.* Et paulo post, *Dimittite eum*, ait, *ut maledicat iuxta præceptum Domini.* In eam quæstionem, quam velis quisque, ut dicitur, fugere

(31) Esai. 19. (32) Ios. II. (33) 3. Reg. 12.

(34) Psalm. 105. (35) 2. Reg. 16.

re conabar, volens nolens incurri. Ita enim coniuncta est huic, quæ præsenti loco versatur, ut illam ab hac non poterim separare, quamvis in ea re diu multumque elaboraverim. Cum enim considero, quid ferat instituti operis ratio: occurrentes, consequentesque etiam controversias pro mea certe virili declino; magis adeo eas, quas dignas esse video, ut & tractentur fufius, & explicentur accuratius. Hinc quippe volumen mihi grande displicet: inde autem moleste fero, res quam gravissimas minus accurata diligentia expendi, quam earum amplitudo requirat. Id quod in ea, quæ est nunc in manibus, accidat necesse est. Nam etsi multa dicentur, multa tamen prætereunda sunt, quæ huic argumento plene absolvendo erant valde necessaria. Atque veteres patres, ne fenestram impiis aperirent, duritiem, cæcitatem, erroresque suos, & peccata in Deum referendi, in id genus locutionibus, quæ actionem Dei sonare videntur, solam permissionem agnoscunt. (36) Quam sobrietatem ut exosculor, ita minime periculosum iudico, si permissioni nonnihil addamus: quod nec actio proprie Dei fit, nec sola permissio. Ita enim, ut reor, scripturæ sacræ intelligentiam germanam, solidam, expressamque tenebimus. Principio autem illud intelligendum est, vim scripturæ, & energiam in illius modi locis non factis per negationem explicari. Etenim, si eum Deus excæcat, quem non illuminat: eumque indurat, quem non emollit: omnes profecto, quicumque in peccato sunt mortui, excæcati a Deo sunt & indurati. Quod nec scriptura, nec ratio recipit. Quosdam siquidem peculiariter excæcatos a Deo, & induratos legimus: in quibus iram, iustitiam, ac potentiam suam insigni, singularique vindicta Dominus ostenderit. Deinde id quoque certum nobis expeditumque sit, Deum proprie, nec excæcare, nec indurare, nec decipere, nec hominum corda in odium convertere, nec ea demum facere, quæ in literæ superficie facere asseritur. Illa enim, quemadmodum ante constituimus, a natura Dei abhorrent omnia. Itaque Deo

D 2

im-

(36) Vide Damasc. lib. 4. cap. 14. ubi ait, morem esse divina scripturæ permissionem Dei, actionem eius vocare.

+
D. Thom 1.2.
3. item 9.

improprie, & figurate tribuuntur: triplici, ut ego sentio, ratione. Primum enim, cum sublato eius lumine, nihil aliud quam caligo, & cæcitas superfit: cum ablato suavitatis eius spiritu, corda nostra in lapides obdurefcant: cum cessante eius directione in obliquitatem contorqueantur, excæcare eos, indurare, errare facere dicitur, quibus facultatem videndi, liquefcendi, ad veritatem rectam ingrediendi adimit. Nam, & qui lucem hanc oculis nostris auferrent, & qui columnam, qua firmatur, & consistit ædificium, tollerent: ii vere, ac iure, & obtenebrare oculos, & diruere ædificium dicerentur. Cum autem dicimus, Deum facultatem videndi auferre, cæteraque similia: id non ita accipiendum est, quasi homo arbitrii facultate privatus nec videre, nec mollescere, nec recta ingredi ipse possit. Sed ita demum intelligere oportet, ut quia sine lumine videre homo non valet, nec sine spiritus suavi oleo emolliri, nec sine Dei directione recta ingredi: idcirco qui illa iusto hominibus iudicio adimit, hic facultatem quoque ea exequendi quodammodo dicatur adimere. Altera est ratio, quæ propius ad verborum proprietatem videtur accedere, quod ad exequenda iudicia sua Sathana ministro utitur: ob idque ea dicatur efficere, quæ minister illius auctoritate roboratus efficit. Quemadmodum quæ iudicis administer, dum iustam eius sententiam exequitur, facit: ea suo modo a iudice quoque fieri sane intelligimus. Tertiam rationem Hieronymus ad Hedibiam reddidit. Sicut enim unus est solis calor, (37) & secundum essentias subiacentes alia liquefacit, alia indurat: alia solvit, alia astringit: liquatur enim cera, & induratur lutum: & tamen caloris non est diversa natura: sic Deus eodem omnino lumine male affectum excæcare dicitur, bene institutum illuminare: eodemque prorsus beneficio indurare illum, hunc mollire. Videlicet miraculis eisdem editis emollitus Israel est, obduruit Pharaon: eadem doctrinæ luce Apostoli viderunt, Pharisei cæci facti sunt. Quoniam divina lux tametsi per se quidem ad videndum editur, sed per occasionem, tamen in eo cæcitatem efficit, qui prave affectos ha-

(37) *Quest. 10.*

habet oculos: in eo duritiem, qui pravo affectus est animo. Atque huic illud simile est, quod hi seducere, decipereque dicuntur, qui oratione dubia, vel obscura tenebras alicui offundunt. Hac enim ratione Dominus in parabolis turbas alloquutus, eas excæcasse dicitur. Ac Hieremias, *Seduxisti, ait, me, Domine, & seductus sum.* Quia enim in principio illud audierat, *Prophetam in gentibus dedi te:* Et iterum: *Ecce constitui te super gentes, & regna:* arbitratus est nihil se contra populum Iudæorum, sed contra diversas in circuitu nationes esse dicturum: unde & Prophetiam libenter assumpsit. Cum vidisset autem aliter sibi ac existimaverat accidisse, queritur a Domino se esse deceptum: non falsitate autem deceptus est, sed ambiguitate. Nihil autem refert, an (quod Hieronymus ait) inde Hieremias fuerit seductus, an ex illis potius verbis: *Ne timeas a facie eorum, quia tecum ego sum, ut eruam te, &c.*

His igitur tribus rationibus non illa solum explicantur, quæ retro citata sunt, sed & illud simul intelligitur, quod Deus ministros iræ suæ nunc sibilo evocaturum (38) se minatur, nunc eos instar novaculæ sibi fore ad radendum caput & barbam universam, nunc sagemam, & rete ad irretiendos improbos, nunc malleum ad feriendos, virgam denique, securim, ferram, quam elevet, in qua fecer, quam trahat. Nam, quod 2. Reg. 16. legitur, Domini præcepto Semei Davidi regi maledixisse, id per figuratam dictionem usurpatum esse, vel illud satis abunde magno argumento est, quod Ecclesiast. 15. scribitur, *Nemini mandavit impie agere.* Et re vera cum recta ratione pugnat, in eo peccare hominem, quod Deo præcipiente agit. At Semei sine dubio maledicendo peccavit. Præceptum igitur in libris sacris pro lege, & ordinatione quandoque accipitur, siue sit lex obligans ex imperio, siue permissio, siue pœna præscripta, seu ordo etiam naturæ præfixus. Sic enim, quod Matth. 19. dicitur, *Ad duritiam cordis vestri permisit vobis, &c.* Marc. cap. 10. dictum est, *Scripsit vobis præceptum istud.* Sic etiam Threnor. 3. *Quis est iste, qui*

(38) *Esai. 5. & 7. Ezech. 12. Hier. 50. Esai. 10.*